

VERSLAG VAN DE DUK- EN SNORKELEXCURSIE GEHOUDEN OP 31 AUGUSTUS 1986.

S. DEGRAVE & A. ANNYS

Het is zondag 31 augustus 1986, 10.00 uur in de morgen. Een tiental vertrouwde gezichten zijn naar de afgesproken plaats Scharendijke aan het Grevelingenmeer komen opdagen om deel te nemen aan de nu traditioneel geworden jaarlijkse snorkelexcursie. Naast de vertrouwde gezichten zien we een 10-tal mensen die we niet kennen. Het blijken tot ons groot genoegen duikers te zijn die interesse hebben voor de mariene biologie (meteen maakten we enkele nieuwe leden bij).

De snorkelamateurs troffen het helaas niet. Het was bitter koud en slechts twee onder hen waren voorzien van beschermende pakken. De nadruk zou dus die dag op het duiken komen te liggen.

Bij de eerste duik (Den Osse, nabij Scharendijke) was meteen duidelijk dat we een pracht van een duikdag zouden beleven : het zicht was immers enorm goed. Het is onmogelijk om alle organismen te beschrijven die we onder water te zien kregen, deels door de grote verscheidenheid en deels door de onmogelijkheid om onder water zinvol te determineren (men mag trouwens geen organismen meenemen naar boven). De belangrijkste onthouden we je echter niet.

Wat meteen in het oog viel bij de eerste duik waren de enorme aantallen Zakpijpen. Het ging vooral om *Ciona intestinalis* L. (fig. 1) en *Styela clava* Herdman. Deze laatste is een niet-endemische soort die afkomstig is uit Japan. De eerste waarneming in Nederland dateert uit 1974 (Huwae, 1974). Het dier schijnt het erg naar zijn zin te vinden in de Grevelingen en komt er dan ook massaal voor. Ook de kolonievormende Tunicaat *Botryllus schlosseri* (Pallas) of Paarse geleikorst was in grote getale te zien. De Zeelanders geven aan deze dieren de welluidende naam "Puienmoer" (fig. 2). Terwijl we verder afdaalden ontmoetten we regelmatig Strandkrabben *Carcinus maenas* (L.) die in allerlei prachtige kleurschakeringen voorkwamen. Wanneer we even stil van het spektakel lagen te genieten kwamen

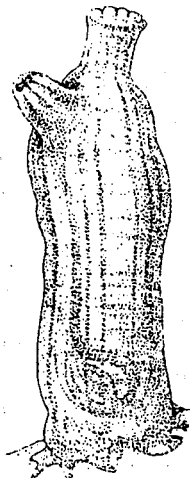

Fig. 1

massa's Aasgarnalen *Mysidacea* op enkele centimeters voor onze neus voorbijzwemmen. De broedbuideltjes van de vrouwtjes vallen direct op. Het Golfbrekeranemoontje *Diadumene cincta* Stephenson zorgde voor prachtig gekleurde partijtjes in deze onderwatertuin. Een ruk aan de body-line (d.i. het touw waarmee twee duikers verbonden zijn om elkaar niet uit het oog te verliezen) beduidde dat Sammy iets gevonden had. En inderdaad, onder een rotspartijtje zagen we diverse *Scyphistomae* (poliepenfase) van de Oorkwal *Aurelia aurita* (L.). Naast deze prachtige waarneming vonden we nog iets eigenaardigs : een Broodsponsachtige met enorm grote

Fig. 2

"schoorstenen" (in fig. 3 staat de grootte ervan in stippellijn aangegeven op de afbeelding van een Broodspons). Het vermoeden rees bij Sammy dat het hier ging om een eveneens niet-endemische soort misschien afkomstig uit Japan. Zekerheid hieromtrent kan pas bestaan wanneer een preparaat gemaakt wordt van de *spiculae* en dit aan een

microscopisch onderzoek onderworpen wordt. Alvast een opdracht voor een volgende duik. Laat ons niet vergeten het Zaksponsje *Scypha ciliata* (Fabricius) te vermelden. Het is een kalksponsje dat in groepjes van enkele individuen voorkomt en vrij algemeen genoemd mag worden (fig. 4). Tussen al deze prachtige dieren zwommen Botervisjes *Pholis gunnellus* (L.) en enkele Zeedonderpaden *Myoxocephalus scorpius* (L.), zelfs de Grote zeenaald *Syngnathus acus* L. vertoonde zich op een bepaald moment (deze waarneming komt van twee andere duikers). Diverse Grondels *Pomatoschistus* sp. lieten zich ook niet onbetuigd. Bij het opstijgen merkten we op een zandplaat nog een Schol *Pleuronectes platessa* L. op. Prachtig om zien hoe zo'n dier zwemt. Op dezelfde zandplaat (-2 meter) zagen we eveneens in grote getale de Gewone garnaal *Crangon crangon* (L.) rondzwemmen. Op de bodem zelf kropen tientallen Verdikte fuikhorens *Hinia incrassata* (Ström) met uitgestrekte siphon's rond. Ze waren druk in de weer, waarschijnlijk zoals zoveel andere organismen op zoek naar voedsel. Men kan deze dieren gemakkelijk vangen door b.v. een geopende mossel in het water te leggen. Doordat ze aaseters zijn zit de mossel na enige tijd al gauw vol van de Fuikhorens. Hun reuk is enorm ontwikkeld waardoor ze vanop enkele meters ver hun voedsel "ruiken"

en er dan ook direct op afstevenen. Op geringe diepte vonden we ook de Gewone zeester *Asterias rubens* L.. Eén van de dieren was blijkbaar net klaar met zijn middagmaal, de uitgestulpte maag kon nog duidelijk gezien worden.

Tijdens de middagpauze werden we nog met een probleempje geconfronteerd. Eén van de duikers had iets eigenaardigs gevonden: "allemaal fijne draadjes die in één punt samenkomen en bij aanraking ingetrokken worden". We vermoedden wel waarover het kon gaan, maar grote zekerheid hadden we toch niet.

In de namiddag, tijdens onze tweede duik aan het gemaal Dreischor, troffen we dezelfde organismen aan. De draadjes waarvan sprake waren bij nader toezien de voedseldraden van een voorlopig nog niet gedetermineerde zandkokerworm. In Grzi mek (1965; Deel I, p. 424) vonden we naderhand nog een foto van een gelijkaardig dier. Dit was voor ons meteen de bevestiging dat het specimen uit de Grevelingen wel degelijk een vertegenwoordiger was uit het Phylum van de *Annelida*. Tijdens deze tweede duik troffen we ook enorme aantallen lege kleppen aan van een soort Tapijtschelp *Venerupis spec.*. Ook hier moet een toekomstige duik uitkomst brengen over de oorsprong en de werkelijke soort die deze vondst inhoudt. Prachtig om zien zijn de vele Brakwatersteurkrabben *Palaeomonetes varians* (Leach) die hier voorkwamen. In het licht van onze lampen lichten de blauwe geledingen rond het lijf wondermooi op. Tenslotte vonden we nog een Tunicaat die eerst onbekend leek, maar later door Sammy gedetermineerd werd als *Ascidiella scabra* (Müller). We troffen hier slechts één groepje individuen van aan.

Al bij al een geslaagde excursie die in de toekomst zeker opnieuw georganiseerd zal worden.

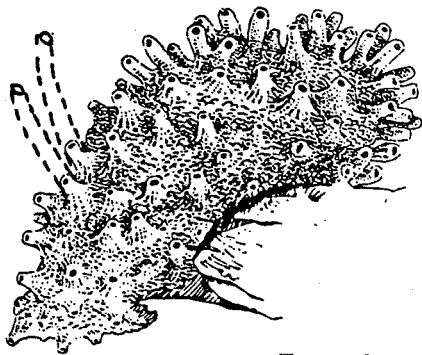

Fig. 3

Literatuur.

DeHaas, W. & F. Knorr, 1966. Was lebt im Meer ? Mittelmeer, Atlantik, Nordsee und Ostsee.- Kosmos Natur-Führer, Frackh'sche Verlagshandlung, W. Keller & Co., Stuttgart; 360 pp., talr. ill.

- Grzimek, B., 1965. Het leven der dieren. Deel I : Lagere dieren.
-Uitg. Spectrum, Antwerpen. 682 pp., talr. ill.
Huwae, P., 1974. Styela clava Herdmann, 1882, nieuw voor Nederland.- Het Zeepaard 34(2) : 28.

Alle afbeeldingen zijn afkomstig uit DeHaas & Knorr (1966).

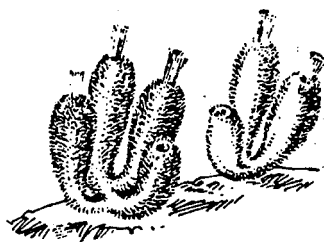

Fig. 4

Potaardestraat, 16
2690 Temse

G. Gezellestraat, 8
8400 Oostende